

Promocionant la comunicació pública en èuscar: la comunitat de pràctica «Jendaurrean Erabili»

*Promoting public communication in Basque:
The “Jendaurrean Erabili” Practice Community*

Eduardo APODACA, UxoA ANDUAGA, Idurre ESKISABEL, Jordi MORALES-I-GRAS
i Beatriz ZABALONDO
Universitat del País Basc

Data de recepció: 11 de març de 2019
Data d'acceptació: 17 de maig de 2019

RESUM

Les polítiques i iniciatives de revitalització i normalització de l'èuscar es troben en un període de canvi. La necessitat d'anar més enllà del coneixement s'ha estès progressivament en polítiques i iniciatives socials per donar suport a l'ús efectiu de la llengua basca. En aquest context, la comunicació pública té una importància estratègica. Per això, el Clúster de Sociolingüística i la Universitat del País Basc van col·laborar per dur a terme un projecte d'investigació-acció a finals de 2015: la comunitat de pràctica «Jendaurrean Erabili». Bàsicament, el principal objectiu del projecte ha estat establir una comunitat de pràctica per a la promoció de l'ús públic de la llengua basca. En aquest article expliquem: 1) el context sociolingüístic i el marc politicoideològic del projecte i de la intervenció, 2) per què, per a quin propòsit i de quina manera ha estat emprada la comunitat com a mètode, 3) l'adaptació i el desenvolupament de la comunitat i 4) els futurs reptes derivats dels resultats obtinguts fins ara.

PARAULES CLAU: comunitat de pràctica, promoció de la llengua basca, ús públic de l'èuscar.

ABSTRACT

Basque language revitalisation and normalisation policies and initiatives are in a period of change. The necessity to go beyond knowledge has spread progressively in policies and social initiatives to support the effective use of the Basque language. In this context, public communication has a strategic importance and for this reason the Basque Sociolinguistics Cluster and the University of the Basque Country cooperated on a research project and action at the end of 2015 called the Jendaurrean Erabili Praktika Komunitatea. The main goal of the project has been basically to establish a practice community for promotion of the public use of the Basque language. In this paper we explain: 1) the sociolinguistic context and the political-ideological framework of the project and of the intervention; 2) why, for what purpose and how the practice community has been used as a method; 3) the adaptation and development

of the practice community; and 4) the upcoming challenges derived from the results obtained to date.

KEYWORDS: practice community, Basque language promotion, public use of Basque.

1. INTRODUCCIÓ

Les polítiques i iniciatives de revitalització i normalització de l'èuscar es troben en un període de canvi. Fa molt temps que l'èuscar va aconseguir protecció legal, moment en què es van desenvolupar les primeres polítiques de promoció d'aquesta llengua amb l'objectiu principal d'ampliar-ne el coneixement social. La necessitat d'anar més enllà del coneixement s'ha estès d'una manera progressiva a polítiques i iniciatives socials per donar suport a l'èuscar i promocionar-ne l'ús, cosa que és cada cop més visible. L'ús efectiu de l'èuscar és l'objectiu principal de les iniciatives de revitalització de la llengua.

En aquest context, la comunicació pública té una importància estratègica. Per això, el Clúster de Sociolingüística i la Universitat del País Basc van col·laborar per dur a terme un projecte d'investigació-acció a finals de 2015: «Jendaurrean Erabili Praktika Komunitatea» ('Comunitat de Pràctica sobre l'Ús de l'Èuscar en Públic'). Essencialment, el principal objectiu del projecte ha estat establir una comunitat de pràctica (CP) per promocionar l'ús públic de la llengua basca.

La comunicació pública s'entén aquí com la comunicació adreçada a públics amplis, els quals poden ser generals o específics (i escollits), i externs o interns; en són exemples les relacions entre els actors socials i els públics institucionals, les relacions de comunitat, la comunicació corporativa o organitzacional, els serveis públics, etc.

Tradicionalment, s'ha considerat que la presència d'una llengua o dialecte en els espais i activitats públics és un senyal de vitalitat i força. Recentment, Nikolas Coupland (2014) va indicar cinc dimensions de canvi sociolingüístic: *pràctiques discursives*, *ideologies lingüístiques*, *normes socials*, *flexibilitat cultural* i *media(titza)ció*. El projecte «Jenduarrean Erabili» constata un esforç per considerar l'última dimensió, sense centrar-se en els mitjans vells o nous, sinó més aviat treballant amb associacions, empreses i fundacions que comuniquen en l'espai mediatitzat i públic.

Sovint s'han aplicat planificacions especials, regulacions o intervencions directes per promocionar les llengües minoritzades en la comunicació pública. En canvi, en aquest projecte, s'ha utilitzat una estratègia indirecta, amb un enfocament del paradigma de la *governança lingüística*. La base del projecte és promocionar una llengua minoritzada, assegurant el compromís i les accions dels actors socials, de les institucions i de les empreses. Sempre que els diversos actors que també es comuniquen en èuscar han tingut prou experiència i coneixement d'aquesta, han optat per la creació de la CP per aprendre els uns dels altres i fer un esforç combinat conjunt. Així doncs, la CP és una metodologia per superar els obstacles que poden sorgir en l'ús públic i en

els projectes per promocionar-la, alhora que ofereix un espai comú per a l'intercanvi de coneixement i la comunicació entre col·laboradors.

La idea central de la CP és capitalitzar el coneixement assolit mitjançant l'ús públic de l'èuscar per part d'institucions públiques i privades. Els procediments i les funcions de la CP han estat determinats per un grup nuclear que és part i participa de la comunitat. De fet, aquest equip ha estat l'encarregat d'iniciar la CP, de dur a terme la diagnosi relativa al coneixement i el treball científic sobre l'ús públic de l'èuscar —per exemple, decidir quina direcció ha de tenir aquest treball, com es poden superar els obstacles i quines eines de millora o promoció es poden utilitzar—, a més d'examinar el context actual. Així mateix, el projecte té dos objectius més específics; d'una banda, analitzar i comparar pràctiques, estils i polítiques de comunicació que s'han pres com a models disponibles per a qualsevol comunicació pública en èuscar o en dues llengües, i, de l'altra, oferir als participants del projecte un *context de promoció* i un actor referencial per a la comunicació pública.

En aquest article, doncs, expliquem: 1) el context sociolingüístic i el marc politicoideològic del projecte i de la intervenció, 2) per què, per a quin propòsit i de quina manera la CP ha estat emprada com a mètode, 3) l'adaptació i el desenvolupament de la CP i 4) els reptes futurs.

2. CONTEXT I MARC DEL PROJECTE D'INVESTIGACIÓ-ACCIÓ

2.1. *La situació sociolingüística de l'èuscar*

L'èuscar avui és utilitzat en un territori dividit en tres administracions diferents: les comunitats autònomes Basca i Navarra a Espanya (CAB i CAN, respectivament) i el País Basc del Nord a França (PBN). L'èuscar és oficial, juntament amb el castellà, a la CAB i a una part de la CAN. No és oficial al PBN. Segons la VI Enquesta sociolingüística, del 2016 (Govern Basc *et al.*, 2016), i les observacions de carrer del mateix any (Altuna, 2017), els resultats del coneixement i l'ús de l'èuscar són els següents:

— S'ha produït, segons les dades oficials, un increment de 223.000 parlants d'èuscar els darrers vint-i-cinc anys (és a dir, sis punts percentuals, del 22,3 % al 28,4 %; els percentatges varien significativament a cada territori). La majoria dels nous parlants pertanyen al grup dels joves escolaritzats en èuscar.

— S'ha detectat un increment en l'ús de l'èuscar que, segons les enquestes oficials, és de tres punts percentuals els darrers vint-i-cinc anys (és a dir, del 13,5 % al 16,5 %, en els parlants intensius). Els mesuraments de carrer indiquen un augment d'un 1,8 %, en vint-i-set anys (és a dir, del 10,8 % al 12,6 %). Aquest increment s'ha aturat en els últims deu anys. La impressió general és que el nombre de parlants ha crescut més que l'ús de la llengua.

Els mitjans de comunicació amb prou feines fan servir l'èuscar, ja sigui per raons de tipus comercial, de política d'empresa o d'ideologia. Per tant, la presència de l'èuscar és realment escassa a la premsa, a la ràdio o als canals de televisió d'àmplia au-

diència. En els canals espanyols o francesos, per exemple, l'èuscar no s'utilitza, i no és present en continguts específics fets per al territori. La televisió i ràdio públiques de la CAB (Euskal Irrati Telebista, EITB) té pocs terminals i canals únicament en èuscar, i hi ha iniciatives socials d'alguns canals de televisió locals i translocals (Hamaika Telebista). Només existeix un diari que es publiqui en èuscar arreu del País Basc (*Berria*), i algunes revistes, si bé també hi ha petits diaris i revistes locals (Arana, Amezaga i Azpillaga, 2010).

L'any 2015, els mitjans de comunicació en èuscar estaven formats per cent vint-i-cinc mitjans, dels quals seixanta-vuit corresponien a la premsa, vint-i-nou a la ràdio, deu a la televisió i catorze a Internet. Pel que fa a les dades d'Internet, 26.663 pàgines web tenien alguns continguts en èuscar, cosa que representava el 16 % del total (PuntuEus Behatokia, 2017). Tanmateix, l'ús de l'èuscar és molt diferent si examinem només les pàgines web que tenen el domini «.eus» (el 90 % d'aquestes eren en èuscar).

2.2. Normalització i governança lingüística al País Basc (marc del projecte)

Després del franquisme, hi ha hagut iniciatives per promocionar i revitalitzar l'èuscar com a part de la normalització des que es van crear les comunitats autònomes. A la CAB, el 1982 es va aprovar la Llei 10/1982 del Parlament de la CAB, de 24 de novembre, bàsica de normalització de l'ús de l'èuscar. Segons el model que estableix, les polítiques per a la revitalització de l'èuscar no s'han adreçat a una comunitat petita i monolingüe, sinó al conjunt de la població. A la CAN, aquestes polítiques han tingut límits territorials interns des de la Llei foral 18/1986, de 15 de desembre, del basc, i es distingeixen tres àrees lingüístiques: 1) la bascòfona, 2) la mixta i 3) la castellanoparlant.

Es pot afirmar que la ideologia lingüística oficial de la CAB ha estat la del bilingüisme. Les polítiques públiques i socials i les iniciatives comunitàries han treballat per aconseguir aquest bilingüisme, i l'èuscar es tria de manera voluntària.

A més de les polítiques d'aprenentatge de llengües i de *bilingüïtzació* de l'Administració i dels mitjans públics, l'èuscar ha aparegut i s'ha ampliat també a l'esfera pública, ja que les polítiques per a la revitalització s'han estès a tota la població. Per tant, moltes comunicacions en èuscar s'han dut a terme davant de persones que no l'entenen; és a dir, no s'ha fet cap distinció entre les audiències segons la comprensió. Això ens porta al principal problema que es va trobar aquest projecte: com es pot normalitzar una llengua en l'àmbit públic si no l'entén tothom? És un problema en molts sentits. Per una banda, l'èuscar sovint és exclòs a favor de llengües que tenen més abast perquè molta més gent pugui entendre el missatge. Per l'altra, hi pot haver problemes d'acceptabilitat quan persones que no parlen l'èuscar rebutgen que se'ls adrecin en aquesta llengua. En resum, l'èuscar es percep com una llengua de menys valor en termes de comunicació.

En el model de normalització bilingüe o opcional, la llengua minoritzada perd valor pràctic o efectiu i sorgeix el risc de sobrecàrrega de qualitat ideològica. Seguint la

idea de Bourdieu del mercat lingüístic (1982), es pot afirmar que s'ha materialitzat un mercat —en certes situacions els usuaris poden decidir quina llengua faran servir depenent de variables com la competència lingüística, l'expectativa sobre la competència de l'interlocutor, la ideologia del parlant, actituds lingüístiques, el context sociolingüístic local, etc. Això ha fet que els parlants d'èuscar hagin esdevingut «gestors de la llengua actius i reflexius» fins a un cert punt (Spolsky, 2009). El mateix passa amb les empreses, les institucions i altres actors socials; poden triar quina llengua faran servir —si també utilitzaran l'èuscar o no—, si bé molts acaben usant només la llengua hegemònica.

D'acord amb Jacquelin Urla (2012), el mercat lingüístic en què està integrat l'èuscar té algunes característiques neoliberals: voluntarietat lingüística, lideratge factual dels actors, intervenció normativa/regulativa tova, conscienciació mitjançant la persuasió, participació per part d'actors públics, privats i comunitaris, etc. Tot això determina la governança lingüística al País Basc, sobretot a la CAB. Com que l'ús de l'èuscar a l'esfera privada es regula tenint en compte els drets i les eleccions dels actors, les institucions subestatals haurien de mantenir un bilingüisme equilibrat. D'altra banda, grups activistes exerceixen pressió perquè aquests drets siguin respectats (i denuncien que no és el cas de l'èuscar) o perquè l'èuscar tingui una revitalització total. Per tant, la política i la planificació lingüístiques han contribuït a corregir situacions de la llengua desequilibrades.

Al llarg de molt temps, les dinàmiques de conflicte entre el poder i el contrapoder que es van arrelar durant el franquisme han caracteritzat la governança lingüística del País Basc. Moviments proèuscar i institucions autònomes públiques basques han estat treballant en una situació conflictiva de governança, malgrat haver arribat en alguns casos a col·laboracions i acords (Urla, 2012: 79). Els darrers anys, per contra, les coses han canviat i cada vegada hi ha més institucions públiques, grups d'activistes, associacions socials i comunitàries i empreses privades que treballen conjuntament en iniciatives i projectes. Hi ha dos senyals clars que indiquen que el model de governança lingüística està canviant: 1) es duen a terme cada cop més esforços i iniciatives per revitalitzar l'èuscar i perquè la col·laboració es creï, es promocióni i es desenvolupi, i 2) s'empren objectius i mitjans de la governança lingüística per incrementar, sobretot, l'ús (efectiu) de la llengua, i no tant, el nombre de parlants.

Entre els factors endògens que faciliten el canvi de model de governança, s'ha de considerar la institucionalització i la professionalització del moviment proèuscar i els intents de normalització lingüística (Konseilua, 2017). A més, la sensació que la revitalització i l'expansió lingüística basades en l'aprenentatge i l'estandardització han arribat als seus límits s'ha estès entre els experts i la ciutadania; es parla d'un període d'interrupció o pausa i de com es pot superar mitjançant l'activació, i s'han dut a terme algunes iniciatives per activar l'ús de la llengua. En aquest tipus de projectes, és essencial treballar prèviament en una legitimació extensiva i variada, és a dir, cal organitzar la governança lingüística —i, més específicament, una governança comunitària— per revitalitzar la llengua, ja que aquesta pot ser la clau per a la innovació (Normand, 2011).

Els actors exògens també són importants en els canvis del model de governança. El canvi de polítiques lingüístiques s'està produint també perquè depèn dels canvis globals de les perspectives nacionals monolingües cap a una perspectiva de diversitat que la globalització ofereix (Wright, 2005), i de la planificació de la governança (Walsh, 2012; Loughlin i Williams, 2007).

Els requeriments i discursos de la modernitat tardana han portat les iniciatives i polítiques lingüístiques prollengües minoritzades a unes noves circumstàncies: reflexivitat, autenticitat, comodificació i transgressió (Pietikäinen, Kelly-Holmes, Jaffe i Coupland, 2016: 23). La reflexivitat i la comodificació són molt visibles en el nostre projecte, on la media(titza)ció (Kelly-Holmes, 2014) hauria de ser també afegida. Els valors lingüístics, comercials, polítics i simbòlics es fusionen contínuament fent servir qualsevol recurs de la comunicació pública, juntament amb la reflexivitat dels comunicadors. En el cas de les llengües *petites*, la reflexivitat causa una acció intensiva i metalingüística (Kelly-Holmes, 2014: 32) i no es pot amagar que aquest projecte s'ha de situar en aquest treball metasociolingüístic.

Per poder entendre tot el marc de treball del nostre projecte, ens hem de centrar en el segon canvi global mencionat anteriorment: el canvi de governança lingüística. La governança és un model per gestionar el poder, les innovacions i els canvis en un àmbit específic (en aquest cas, l'àmbit de la sociolingüística) amb la participació d'institucions públiques, privades, comunitàries i socials. Idealment, l'Estat té un efecte indirecte en l'àmbit, dirigint les accions dels actors privats i integrant les seves iniciatives i objectius. Per tant, en el model predomina l'autoregulació dels actors privats, en lloc d'un govern centralitzat i normatiu, i si, fins i tot les institucions públiques es comporten com a actors privats, sovint organitzen el marc de treball normatiu de manera intencionada amb aquest objectiu (Wallot, 2005).

La governança lingüística està relacionada amb la *neoliberalització* dels estats i amb els models neoliberals de la *nova gestió pública* (Cardinal, Lang i Sauv , 2005), però la governança va més enllà de la privatització de l'Estat i dels serveis públics —és un recurs per a la participació de tots els actors socials en les polítiques públiques. En aquest sentit, grups d'empreses, *lobbies*, comunitats i grups d'activistes tenen l'oportunitat d'augmentar la seva efectivitat i responsabilitat social. No hi ha només un model de governança, i, al cap i a la fi, els participants en aquestes polítiques seran l'essència predominant de la governança (conflictiva, col·laborativa, harmònica, compromesa, etc.). La governança, entesa d'aquesta manera, pot ser un intent de compartir el poder, el coneixement i els recursos si l'Estat accepta com a companys de feina altres actors que ja treballen a la societat en polítiques públiques. És a dir, la governança pot ser col·laborativa (Paquet, 2011) i un mètode de gestió de *societats complexes* que canalitzi un model social, comunitari i participatiu.

En la nostra investigació, vam haver d'entendre la governança des d'una perspectiva crítica. La comunicació pública d'una llengua minoritzada en general és molt feble si es compara amb la dels grans mitjans i les grans corporacions —principalment, perquè les llengües més grans tenen una influència monopolista. Per tant, la governança lingüística hauria de treballar per articular i gestionar d'una manera adequada

les demandes de les associacions d'activistes (per exemple, la demanda de la revitalització i igualtat de la llengua) i els interessos dels actors privats segons el marc de treball normatiu que estableixen les institucions públiques (per exemple, bilingüisme basat en la voluntarietat de la llengua minoritzada).

En aquest sentit, el projecte «Jendaurrean Erabili» s'ha considerat un intent d'augmentar i reforçar la governança comunitària i democràtica en l'àmbit de la llengua (Cardinal i Forgues, 2015), i d'investigar noves maneres de construir lideratge.

3. LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ I LA COMUNITAT DE PRÀCTICA

3.1. *La comunitat de pràctica com a eina*

El projecte ha sigut una investigació-acció participativa (IAP) des del principi, un mètode d'investigació basat en la participació activa del subjecte analitzat. Segons Kemmis i McTaggart (2007), hi ha tres diferències principals entre la IAP i la investigació convencional: 1) propietat compartida dels projectes d'investigació, 2) anàlisi dels problemes socials basada en la comunitat i 3) una orientació cap a l'acció comunitària (Kemmis i McTaggart, 2007: 273). Tots aquests aspectes caracteritzen el projecte «Jendaurrean Erabili», el qual va néixer d'una altra investigació-acció prèvia —el projecte «EraLan»—, que va tenir tres edicions (2006-2008, 2008-2010 i 2011-2013) i estava orientat a la identificació de variables que afecten els plans de normalització lingüística del món laboral.

Les característiques de la nostra CP es van revelar en la creació, el desenvolupament i els resultats de la comunitat mateixa. D'una banda, perquè el desenvolupament de la IAP no és una seqüència mecànica de passos, sinó una espiral de cicles autoreflexius de planificació, acció i comprovació constants (Kemmis i McTaggart, 2007: 276). De l'altra, perquè el criteri d'èxit és que els participants «tenen un sentit de desenvolupament i evolució fort i autèntic en les seves pràctiques, la comprensió que tenen de les pràctiques i les situacions en què practiquen» (Kemmis i McTaggart, 2007: 277).

Com és ben conegut, el concepte CP es va crear en el context de la teorització sobre difusió de l'aprenentatge i el coneixement, que a l'inici estava relacionada amb l'aprenentatge social i la creació del coneixement compartit (Brown i Duguid, 1991; Lave i Wenger, 1991; Wenger, 1998). Segons Wenger, «el concepte *comunitat de pràctica* es va inventar per referir-se a la comunitat que actua com un currículum vivent per a l'aprenent». Per a aquest autor, les solucions als problemes es construeixen en les relacions informals, en les quals després també es comparteixen i difonen. Basant-se en aquestes idees, Wenger ha treballat en la *teoria de l'aprenentatge localitzat*, que està relacionada amb un procés assolit mitjançant pràctiques d'aprenentatge en què els actors aprenen inevitablement amb la pràctica, però sempre tenint en compte que l'aprenentatge és un fenomen social i localitzat que té aspectes explícits i implícits. L'objectiu del projecte queda clar: difondre i promocionar un *règim de competència* (la

competència i el coneixement per a la comunicació pública en èuscar), que implica promocionar la pràctica i l'activitat en si mateixa (la comunicació pública en èuscar).

Han passat més de tres dècades des que es va crear el concepte *comunitat de pràctica*, i en aquest període de temps s'ha aplicat, treballat, transformat i criticat de maneres molt diverses. En general, sembla que ha tingut una evolució particular, des d'un «model psicològic amb el fet social com a context» fins a un «model que és essencialment social» (Barton i Tusting, 2005: 4). Indubtablement, el concepte ha estat molt productiu. En l'àmbit de la sociolingüística, Penny Eckert i Sally McConnell-Ginet el van fer servir per primera vegada el 1992. Des d'aleshores, s'ha utilitzat el concepte *comunitat de pràctica*, en comptes de la noció *comunitat de discurs*, per dibuixar una realitat més fluida i àmplia que va més enllà de la «imatge del parlant nadiu comú», i per crear una mena de *lingüística de contacte* (Rampton, 2009).

El tema i l'objectiu d'aquesta investigació-acció no ha estat la recerca dels dialectes o accents d'una comunitat, sinó la gestió de la llengua que els parlants han de fer quan trien entre dues o més llengües per comunicar-se. No ens hem centrat en les característiques lingüístiques, sinó més aviat en la gestió de la comunicació duta a terme a la CP, sobretot, en la de la llengua minoritzada.

En aquesta investigació, s'ha creat una CP de manera intencionada i per a aquest objectiu hem considerat el treball *Cultivating communities of practice. A guide to managing knowledge*, de Wenger, McDermott i Snyder (2002). La CP que tracten Wenger i els seus companys es va desenvolupar segons els estàndards de la gestió empresarial, assumint «les narratives neoliberals sobre la manera com es desenvolupa el món, adreçant-se a organitzacions directament i oferint consell sobre el foment de comunitats de pràctica de manera que millori la competitivitat» (Barton i Tusting, 2005: 5). Tanmateix, l'objectiu aquí és fer que la comunicació en aquesta llengua sigui atractiva i efectiva; és a dir, avaluar i legitimar un valor simbòlic i comú. La comunitat és aleshores una àrea oberta a la col·laboració, i el seu valor és «l'elaboració de certes ideologies sobre la conversa, la interacció i la comunitat, i també sobre les corporacions, el coneixement, la productivitat i la innovació» (McElhinny, 2012: 232).

3.2. *Adaptació i desenvolupament del model*

L'octubre del 2015 es va iniciar la CP del projecte «Jendaurrean Erabili» i es va començar a conèixer, d'una manera més específica, el grup nuclear que va posar la llavor d'aquesta comunitat. Hi van participar nou actors (taula 1).

Els criteris per triar les entitats participants van ser diversos. Es volia que n'hi haguessin de sis sectors, amb mides i activitats diferents, però les dues coses més importants eren que tinguessin un lideratge especial en el seu sector i que desenvolupessin una activitat notòria en la comunicació pública. Tots els participants són potencials promotors influents en la comunicació pública en èuscar, i la majoria dels participants individuals pertanyen al perfil específic d'oficials de comunicació o tècnics d'èuscar.

TAULA 1
Participants de la CP

<i>Participants</i>	<i>Característiques</i>
ADEGI (Associació d'Empreses de Gipuzkoa)	Facilita serveis a 4.550 empreses.
AEK (Coordinadora per a l'Alfabetització en Èuscar)	Centre d'ensenyament comunitari amb més de 100 centres d'ensenyament, 600 professors i 12.000 estudiants.
Athletic Club	Club de futbol amb 44.560 membres i 452 fans oficials.
Bilbao Guggenheim Museoa	La col·laboració entre les institucions basques i la fundació Guggenheim va tenir 1.169.404 visitants l'any 2016.
EITB (Radiotelevisió Basca)	És el primer grup de comunicació del País Basc, amb cinc canals de televisió, cinc estacions de ràdio i un web.
ELA (Solidaritat dels Treballadors Bascos)	És el sindicat principal del País Basc, amb 98.960 membres.
Ajuntament de Getxo	Getxo, el tercer poble de Bizkaia, té 78.554 habitants i és el sisè poble en ingressos <i>per capita</i> de la CAB.
Diputació Foral de Gipuzkoa	Gipuzkoa, amb 705.698 habitants, és el territori que té més parlants d'èuscar.
Universitat del País Basc	La universitat pública de la CAB té 5.598 professors investigadors, 37.199 estudiants que cursen estudis de grau i 7.312 estudiants graduats.

FONT: Elaboració pròpia.

Del novembre de 2015 al juny de 2016 es va encetar la primera fase —la més laboriosa— per estructurar i formar la CP amb aquest grup nuclear. Es van fer uns tests durant els debats per decidir com seria la nostra CP. Respecte a l'estructura, es va prioritzar una adaptació de la proposta de Lave i Wenger (Lave i Wenger, 1991). Segons aquests investigadors, normalment hi ha capes o nivells de participació en les CP. En les comunitats fortes, hi ha unes capes centrals —amb un nucli format per actors especialitzats d'alt nivell de participació— i unes altres de perifèriques —amb principiants de baix nivell de participació. La nostra CP està formada per: 1) un grup nuclear (els coordinadors i els participants més actius), 2) membres que a vegades poden participar en els esdeveniments i activitats proposats pel nucli i que es registren a la comunitat com a amics i 3) els que participen com a seguidors.

Abans de formar la CP, es va participar en una diagnosi d'avaluació per organitzar un repertori compartit sobre pràctiques comunes, mitjançant algunes sessions de debat i exercicis de construcció de narrativa. En aquestes sessions es va desenvolupar l'anomenat *compromís mutu*.

L'any 2017 es va fer la presentació pública de la CP i es va activar la pàgina web <http://jendaurrean.eus/eu>. La fase de monitoratge de la CP controla l'arribada de nous membres, el reforçament de la CP en les sessions de treball, l'expansió de la xarxa i el desenvolupament estratègic.

4. D'EXPERIÈNCIES I VEUS MÚLTIPLES A REPERTORIS I REPTES COMUNS

4.1. *Debats que donen forma a la comunitat*

En la primera fase de la IAP, el grup nuclear va fer una diagnosi i un repertori compartits per organitzar i estructurar la CP. El grup va debatre sobre els aspectes següents: pràctiques comunicatives en les situacions actuals, estratègies i tècniques de comunicació, legitimació de la innovació social, tipus de gestió de la comunicació i les noves tecnologies, desenvolupament del lideratge a la innovació social i processos de canvi lingüístic i organització de serveis públic en èuscar (per exemple, el sistema sanitari). En aquestes sessions de treball es va planificar un repertori compartit. Tan aviat com els participants van començar a parlar sobre pràctiques de comunicació en èuscar, van sorgir els temes comuns: l'adequació de la diferenciació de les audiències interna i externa, l'efectivitat limitada dels plans de comunicació, la necessitat constant d'adequar i renovar els intermediaris, etc.

Així mateix, es van esmentar les *tècniques* i *trucs* que els participants van fer servir; per exemple, els continguts dels missatges en èuscar aportaven major valor, el canal era especial o la forma era destacable. Gràcies a l'estreta relació amb els periodistes, es va tractar també sobre els problemes en l'ús de les llengües minoritzades a les rodes de premsa (per exemple, si l'èuscar es fa servir després que el castellà els periodistes se'n van). Les reaccions i actituds negatives cap a les comunicacions en èuscar en aquest context haurien de canviar abans que tinguin lloc.

Els participants tendeixen a associar el valor baix de la comunicació pública en èuscar amb una situació anormal. De fet, quan s'inicia la comunicació en èuscar, caldria canviar hàbits que estan fermament establerts, tant en les comunicacions privades com en les públiques. Els que han intentat canviar-ho, han experimentat un sentiment de ruptura d'un hàbit, com si també es trenquessin la confiança, la fluïdesa i la comoditat. Per afrontar-ho, creuen que s'ha de treballar perquè la comunicació en èuscar tingui una legitimació específica. D'altra banda, els participants distingeixen entre l'acceptabilitat passiva i l'activa, de manera que és més fàcil acceptar l'ús passiu de la llengua (per exemple, senyals o notificacions en èuscar o en ambdues llengües) que l'actiu (per exemple, la comunicació oral en èuscar). I és el darrer —l'ús actiu— que implica un repte a la comunicació pública en èuscar.

Tots els actors tenen un comportament específic quan es tracta de l'ús de la llengua; en alguns casos, basat en decisions fermes i plans específics, i en d'altres, en hàbits o estil de vida. Molts actors interactuen amb les seves comunitats directament; trien l'audiència d'una manera cada cop més precisa i els adrecen missatges cada cop més específics. En altres paraules, els mitjans a vegades no són la primera opció quan es tracta de comunicar i, a més, les audiències són segmentades i diferenciades (varien de mida i en alguns casos són globals). En conseqüència, cada cop es fan servir més llengües (és el cas de l' Athletic Club, del museu Guggenheim i d'altres), i els criteris i les polítiques d'ús de la llengua són més complexos. En un context com aquest, els actors han de posar una atenció especial a la comunicació pública en llengües minoritzades com és l'èuscar.

4.2. *Marc d'acció i reptes de transformació d'hàbits*

Més enllà del que s'ha recollit a les sessions de debat de la comunitat, vam incloure les opinions de tots els participants en el projecte per obtenir coneixement compartit i heterogeni. D'aquesta manera, es van resumir el coneixement i l'experiència que els participants s'oferiren mútuament en un sol document, i es va fer un diagnòstic de l'execució comunicativa de cada participant, de la seva comunicació en èuscar i del context en general. Amb aquesta finalitat, es va adaptar la tècnica de les produccions narratives (Balasch i Montenegro, 2003), tenint en compte les conseqüències epistemològiques del concepte *coneixement situacional* de Donna Haraway. En la nostra CP, els investigadors i participants van escriure un relat i tots els textos es van agrupar en un sol document. Més tard, aquesta col·lecció de relats s'ha fet servir com una guia per anar «des de veus múltiples a reptes comuns» i decidir els reptes, les tasques i les línies de treball futurs de la CP.

Les idees centrals que van aparèixer en la nostra anàlisi de la pràctica duta a terme per la CP en la comunicació pública en èuscar són aquestes:

— *Conscienciació sobre la funció del líder.* Els participants saben que les associacions populars grans, públiques o no, treballen com una força conductual en la comunicació pública en èuscar. Són capaços d'atreure altres associacions o actors per dur a terme la seva tasca. Com que són forces conductuals, tenen pràctiques bilingües comunes, pel que fa a la comunicació, el comportament i els estils. Una gran part d'aquestes associacions són molt conscients de la tasca i la responsabilitat que tenen.

— *L'èuscar, una característica positiva.* Les institucions més importants poden transformar l'èuscar en una característica positiva mitjançant el seu ús, especialment si aquest ús es presenta en marcs apreciables per a una audiència propera, amb vista a fidelitzar-la, obtenir-ne la legitimitació o identificar-s'hi.

— *Necessitat de coordinació.* Cal treballar amb els actors que s'encarreguen de la comunicació i de la informació. En alguns casos, s'entén d'una manera molt conscient que les relacions amb els mitjans estan canviant, i que aquests canvis poden ser l'oportunitat per reforçar la comunicació en èuscar.

— *Diferenciació segmentada i positiva per a l'èuscar.* Els participants de la CP actuen com a mitjans i fan servir formes de comunicació directes amb les seves audiències. Així, tenen grups objectius especials per comunicar-se en èuscar en alguns casos; és a dir, saben que és possible, o recomanable, adreçar-se a un grup objectiu en èuscar.

— *Legitimitat i normalitat.* En general, es pren com a acceptat i normalitzat l'ús inert de l'èuscar (per exemple, els elements de paisatge lingüístics, textos i formularis). Tanmateix, hi ha excepcions, segons les àrees o alguns casos especials, i els problemes solen estar relacionats amb els graus d'acceptabilitat i legitimitat.

— *Una protecció mínima del bilingüisme sistemàtic.* A l'hora de treballar per aconseguir acceptabilitat, és important destacar que sovint l'activitat en ambdues llengües es fa per complir amb la legalitat, sobretot, en les institucions públiques. De vegades aquest compliment sistemàtic treballa en favor de l'èuscar en situacions en què predomina el castellà.

— *Capacitat de la institució per comunicar-se en èuscar*. Finalment, cada institució o actor ha de saber i utilitzar els seus recursos lingüístics d'una manera adequada. En aquest context, ha sorgit la necessitat d'entrenar les capacitats del parlant o dels representants, donar-los suport i formar-los en la noció del lideratge compartit.

5. RESULTATS GENERALS DE LA INICIATIVA I CONSIDERACIONS FUTURES

La tasca principal del projecte que hem presentat en aquest article és crear una CP formada per actors que treballin en la comunicació pública en èuscar, que haurà de continuar treballant per poder materialitzar el seu objectiu. La CP ha d'aconseguir la transformació perquè la llengua minoritzada sigui utilitzada més freqüentment en la comunicació més àmplia. Mentrestant, hi ha alguns objectius intermedis que la CP pot contribuir a generalitzar i normalitzar, ja que és útil per millorar les comunicacions públiques en èuscar i fer-les més fàcils, accessibles i còmodes.

El nucli central del projecte és la pràctica, no les actituds ni els discursos en pràctica, si bé també és clar que quan es considera la pràctica o el debat sobre com es pot millorar o facilitar, se'n tracta el significat i el valor social. La hipòtesi bàsica aquí està relacionada amb l'execució de la pràctica, de manera que abans de ser aplicada ha de ser atractiva i còmoda. La pràctica ha de ser visible i ha de pagar la pena veure-la de prop, necessita la legitimació dels actors referencials i ha d'estar disponible per a tothom.

La línia de fons és que no només s'han de tenir en compte la comunicació i l'ús de la llengua en els serveis públics, sinó també els aspectes tècnics de la gestió de la llengua. Un model de governança lingüística enforteix els mètodes triats per crear i compartir el coneixement sobre les pràctiques —una governança basada en la igualtat de la llengua i el lideratge compartit entre diferents actors. Per tant, hem fet molta feina per poder facilitar la comunicació pública en èuscar, per legitimar l'ús de la llengua minoritzada i per aconseguir una legitimació indirecta i el lideratge comunitari de les autoritats referencials.

Pel que fa al lideratge, i per promocionar un nou model de governança, s'ha de dir que la CP «Jendurrean Erabili» està assolint un resultat significatiu com a *plataforma de legitimació* i com a *model equilibrat*. Un exemple d'aquesta iniciativa és *Gipuzkoa berdinago* ('Gipuzkoa més equitativa'), una declaració a favor d'una política lingüística més equilibrada. Aquesta iniciativa és una línia de treball sorgida de la CP «Jendurrean Erabili» i promocionada per la Diputació Foral de Gipuzkoa (2018). El document mostra quines mesures es prendran per fer que l'èuscar sigui més visible en els actes públics; per exemple, la gestió lingüística haurà de ser conscient i deliberada, els portaveus hauran de tenir un bon nivell comunicatiu en èuscar i se'ls proporcionarà formació, els reporters bascofons hauran de cobrir esdeveniments públics, els discursos hauran de tenir equilibri lingüístic, etc.

Aquest projecte ha mostrat que hi ha molts actors motivats que estan disposats a comunicar-se en èuscar; de fet, tenen prou experiència duent a terme aquesta feina. Per tant, compartint aquest coneixement i aquesta experiència es tracta de transfor-

mar el context i crear nous líders i noves formes de lideratge. Des del principi, hem assumit que les CP són llocs segurs per compartir reptes, i hem intentat crear una atmosfera de col·laboració i confiança per afrontar reptes comuns i innovacions del projecte. En aquest sentit, fins a un cert punt, hem creat un context nou i motivador en què els participants han escoltat les experiències dels altres i se'ls ha donat l'oportunitat d'avaluar les seves.

El 2018 i el 2019, la CP «Jendaurrean Erabili» continuarà treballant i afrontant els múltiples reptes que té, alguns dels quals són interns i estan relacionats amb la gestió i el desenvolupament de la CP. Cal que la vida interna i la intensitat de la col·laboració augmentin, ja que hem tingut limitacions evidents associades a les dimensions de la CP, les diferències d'activitat o, fins i tot, les posicions individuals dels participants. Pel que fa a les dinàmiques internes, ja hem planificat la feina a partir dels reptes següents:

- Expandir i reclutar membres nous i diversos.
- Dur a terme una diagnosi per mitjà d'un diàleg constant, una conversa activa i pràctica i un repertori que s'ha de crear i renovar d'una manera contínua.
- La CP ha de treballar de manera autònoma, i la intervenció dels investigadors i tècnics ha de disminuir gradualment.
- Treballar per enfortir la imatge pública i l'entitat de la CP.
- Convertir aquest model de governança en un model referencial.

En resum, hem provat un mètode (una CP) per crear i gestionar coneixement en un àmbit difícil (actors comunicatius públics de tota classe). Atès que la CP és una eina per compartir coneixement i experiència, esdevé una manera indirecta de promocionar i normalitzar la comunicació pública en èuscar. Com ja s'ha dit, fins a un cert punt hem transformat el context comunicatiu; la intensitat i l'expansió d'aquesta transformació augmentarà o disminuirà segons els esforços i els recursos que s'hi inverteixin a partir d'ara. Fins avui hem destacat la feina i les relacions dels participants. La comunitat continuarà així, redefinint el treball pioner de les forces conductuals a partir de la seva pràctica i, si és possible, treballant en compromisos nous. Al mateix temps, la CP seguirà fent costat als seus participants, expandint el seu lideratge i oferint models normalitzats, còmodes i fàcils per a la comunicació pública en èuscar.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALTUNA, O. (2017). *Measurement of the street use of languages: Basque Country* [en línia]. Andoain: Soziolinguistika Klusterra. <<http://www.soziolinguistika.eus/files/erabilera-ing.pdf>> [Consulta: 4 maig 2018].
- ARANA, E.; AMEZAGA, J.; AZPILLAGA, P. (2010). *Mass media in the Basque language*. Bilbao: Basque Country University Press.
- BALASCH, M.; MONTENEGRO, M. (2003). «Una propuesta metodológica desde la epistemología de los conocimientos situados: las producciones narrativas». *Encuentros en Psicología Social*, vol. 1, núm. 3, p. 44-48.

- BARTON, D.; TUSTING, K. (2005). *Beyond communities of practice: Language, power and social context*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 36-53.
- BOURDIEU, P. (1982). *Ce que parler veut dire: L'économie des échanges linguistiques*. Paris: Fayard.
- BROWN, J. S.; DUGUID, P. (1991). «Organizational learning and communities-of-practice: toward a unified view of working, learning and innovation». *Organization Science*, vol. 2, núm. 1, p. 40-57.
- CARDINAL, L.; FORGUES, E. (dir.) (2015). *Gouvernance communautaire et innovations au sein de la francophonie néobrunswickoise et ontarienne*. Quebec: Presses de l'Université Laval.
- CARDINAL, L.; LANG, S.; SAUVÉ, A. (2005). *Apprendre à travailler autrement: La gouvernance partagée et le développement des communautés minoritaires de langue officielle au Canada*. Ottawa: Chaire de recherche sur la francophonie et les politiques publiques. [Informe de recerca]
- COUPLAND, N. (2014). «Sociolinguistic change, vernacularization and broadcast British media». A: ANDROUTSOPOULOS, J. (ed.). *Mediatization and sociolinguistic change*. Berlín; Boston: Walter de Gruyter, p. 67-97.
- DIPUTACIÓ FORAL DE GIPUZKOA (2018). *Gipuzkoa berdinago adierazpena sinatu dute 18 eragilek* [en línia]. <<http://www.gipuzkoa.eus/eu/-/gipuzkoa-berdinago-adierazpena-sinatu-dute-18-eragilek>> [Consulta: 4 maig 2018].
- ECKERT, P.; MCCONNELL-GINET, S. (1992). «Think practically and look locally: language and gender as community-based practice». *Annual Review of Anthropology*, vol. 21, p. 461-490.
- GOVERN BASC; GOVERN DE NAVARRA; EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA (2016). *VI Enquesta sociolingüística del conjunt del territori del euskera*. Sant Sebastià: Govern Basc; Govern de Navarra: Euskararen Erakunde Publikoa.
- KELLY-HOLMES, H. (2014). «Commentary: mediatized spaces for minoritized languages. Challenges and opportunities». A: ANDROUTSOPOULOS, J. (ed.). *Mediatization and sociolinguistic change*. Berlín; Boston: Walter de Gruyter, p. 539-543.
- KEMMIS, S.; MCTAGGART, R. (2005). «Participatory action research. Communicative action and the public sphere». A: DENZIN, N. K.; LINCOLN, Y. S. (ed.). *The Sage handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- KONTSEILUA. EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN (2017). *Kontseiluaren urteko irakurketa eta ondorioak* [en línia]. <http://kontseilua.eus/app/uploads/2015/05/UrtekoIrakurketaEtaOndorioak_20171116.pdf> [Consulta: 4 maig 2018].
- LAVE, J.; WENGER, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LOUGHLIN, J.; WILLIAMS, C. H. (2007). «Governance and language: the intellectual foundations». A: WILLIAMS, C. H. (ed.). *Language and governance*. Cardiff: University of Wales Press, p. 57-103.
- MC ELHINNY, B. (2012). «Silicon Valley sociolinguistics? Analyzing language, gender and communities of practice in the new knowledge economy». A: DUCHÊNE, A.; HELLER, M. (ed.). *Language in late capitalism: Pride and profit*. Londres; Nova York: Routledge, p. 230-260.
- NORMAND, M. (2011). *L'innovation dans la gouvernance communautaire*. Vol. 1. Ottawa: Université d'Ottawa.

- PAQUET, G. (2011). *Gouvernance collaborative: Un antimanuel*. Montreal: Liber.
- PIETIKÄINEN, S.; KELLY-HOLMES, H.; JAFFE, A.; COUPLAND, N. (2016). *Sociolinguistics from the periphery: Small languages in new circumstances*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PUNTUEUS BEHATOKIA (2017). *Euskal Herriko Interneten egoeraren azterketa 2017* [en línia]. <<https://www.domeinuak.eus/wp-content/uploads/2018/03/PuntuEUS-Behatokia-2017.pdf>> [Consulta: 4 maig 2018].
- RAMPTON, B. (2009). «Speech community and beyond». A: COUPLAND, N.; JAWORSKI, A. (ed.). *The new sociolinguistics reader*. Londres: Palgrave MacMillan, p. 694-713.
- SPOLSKY, B. (2009). *Language management*. Cambridge: Cambridge University Press.
- URLA, J. (2012). «Total quality language revival». A: DUCHÊNE, A.; HELLER, M. (ed.). *Language in late capitalisme: Pride and profit*. Nova York: Routledge, p. 73-92.
- WALLOT, J.-P. (2005). *La gouvernance linguistique: le Canada en perspective*. Ottawa: Presses de l'Université d'Ottawa.
- WALSH, J. (2012). «Language policy and language governance: a case-study of Irish language legislation». *Language Policy*, vol. 11, núm. 4, p. 323-341.
- WENGER, E. (1998). *Communities of practice: Learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- WENGER, E.; MCDERMOTT, R.; SYNDER, W. (2002). *Cultivating communities of practice*. Boston: Harvard Business Review Press.
- WRIGHT, S. (2005). *Language policy and language planning: From nationalism to globalisation*. Basingstoke; Nova York: Palgrave MacMillan.